

STORTINGET

Representantforslag 105 S

(2020–2021)

fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Gisle Meininger Saudland og Helge André Njåstad

Dokument 8:105 S (2020–2021)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Gisle Meininger Saudland og Helge André Njåstad om å sikre et helhetlig Nav

Til Stortinget

Bakgrunn

Nav-kontorene eies av kommunene og staten i et partnerskap. Det var et av hovedgrepene da Nav-reformen var et faktum. Målet med partnerskapet var å bidra til å gi brukerne én dør inn til Nav, brukerne skulle gis et mer oversiktlig og forenklet inntrykk, og tjenestene skulle oppleves mer sømløse og brukervennlige.

Nav består i dag av kommunale og statlige ytelser og tjenester og styres gjennom to styringslinjer. Partnerskapet gir Nav-kontoret to eiere, og lederen ved Nav-kontoret får styringssignaler fra både rådmannen i den enkelte kommune og fra fylkesdirektør i Nav for staten, og rapporterer tilbake til begge. Dagens organisering og ansvarsdeling viser at dette gir ulike tolkninger, ulik praktisering av regelverk og et delt budsjettansvar som reiser en rekke prinsipielle og praktiske betenkeligheter. Bare ut fra et forvaltningsprinsipp om at alle borgere skal sikres likebehandling, tilsier erfaringen så langt at organiseringen er problematisk.

Partnerskapet i praksis

Riksrevisjonen har flere ganger undersøkt hvorledes Nav fungerer etter at Nav-reformen ble innført, men øg sett særskilt på partnerskapet og virkninger av det. Flere undersøkelser viser at både overordnet styring, kompetanse og kontroll er mangelfull, men også at opp-

følgning av brukere i Nav har stort potensial for forbedring. En kan neppe peke på partnerskapet alene for samtlige utfordringer, men det er etter forslagsstillernes syn klart at partnerskapet vanskeliggjør nødvendig forbedring ved utvikling av gode tjenester til brukeren og sikring av enhetlig styring og kontroll.

I Riksrevisjonens særskilte gjennomgang av partnerskapet i Dokument 3:16 (2011–2012) viste hovedfunnene blant annet at det var potensial for å benytte ressursene bedre på tvers av statlige og kommunale skille, at mange ansatte manglet tilgang til saksbehandlingssystemer fra den delen av partnerskapet de formelt ikke tilhørte, at manglende opplæring og tilgang til saksbehandlingssystemer på tvers av skillene mellom stat og kommune hindret god oppfølging av brukere, og at statlige og kommunale styringssystemer i liten grad var integrert og enhetlige. For brukernes del ble det også særlig uttalt at skillet mellom statlige og kommunale ansvarsområder ved Nav-kontoret gjorde det vanskelig å gi individuell og tett oppfølging av brukere med behov for koordinerte tjenester som inkluderte tjenester fra både stat og kommune. I undersøkelsen kom det frem at over halvparten av brukerne som fikk *både* statlige og kommunale ytelser, sa de ikke fikk den informasjonen de hadde behov for fra Nav, og at de over tid var mer misfornøyd enn de som fikk ytelser som lå til staten alene.

Forslagsstillerne er kjent med at det i oppfølgingen av denne rapporten er gjort flere grep for å forsøke å etablere en enhetlig ledelse gjennom delvis felles saksbehandlingssystemer og felles resultatindikatorer på tvers av styringslinjene. Det er etter forslagsstillernes syn likevel slik at når det gjelder utfordringene for brukerne og fra et overordnet styringsperspektiv, er det ikke oppnådd tilfredsstillende resultater. Det er over år kommet

frem enkelthistorier, både gjennom direkte henvendelser til Stortinget, gjennom saker som er gått i trygderetten, klagesaker hos Sivilombudsmannen, flere forskningsrapporter og gjennom en rekke oppslag i media, som viser at mange brukere ikke får enhetlig bistand, og at det er uheldige forskjeller mellom Nav-kontorer.

Det er videre åpenbart at det å ha ansatte med ulike arbeids- og rammebetingelser for utøvelsen av arbeidet de er satt til å utføre, bidrar til å skape en uheldig deling internt i Nav. Det gjør også ledelsen i Nav mer krevende enn nødvendig ved at en har ulike systemer for oppfølging og lønnsfastsettelse for å nevne noe. De ansatte i Nav bør etter forslagsstillernes syn ha én arbeidsgiver og like arbeidsbetingelser samt tilgang til alle relevante saksbehandlingssystemer.

Overordnet styring og ledelse

Fra et overordnet styrings- og ledelsesperspektiv er det etter forslagsstillernes syn problematisk at man har et Nav som ikke opererer og styres som *ett* Nav. Dagens partnerskap gir blant annet delt budsjettansvar gjennom at statlige ytelser og tiltaksmidler ligger til Nav stat, mens eksempelvis sosialhjelp og kvalifiseringsstønad ligger til kommunen. I ytterste konsekvens vil det kunne bidra til at eksempelvis kommuner med store sosialhjelpsbudsjetter kan utøve press på ledere i Nav-kontoret til å være rausere med innvilgelse av statlige arbeidsavklaringspenger eller statlig finansierte tiltak i tilfeller der bruker skulle hatt en kommunal ytelse og/eller tiltak, for å skyve utgifter bort fra eget budsjett. En slik praksis er ingen tjent med og må forhindres. Også ut fra et forvaltningsperspektiv er dagens organisering problematisk. Enhver bruker hos Nav skal forvente enhetlig praksis både i vurdering av rett til ytelser og i utøvelsen av kontrolltiltak.

Det finnes flere eksempler på ulik tolkning og praksis mellom kommuner som gir ulik forståelse av rett til ytelser og bistand. Det undergraver etter forslagsstillernes syn prinsippene om god forvaltningspraksis og god forvaltningsskikk.

Kontroll av ytelser

Nav Kontroll fører tilsyn med statlige ytelser etter henvendelser med mistanker om trygdemisbruk fra ansatte i Nav-kontoret eller på bakgrunn av eksterne tips. Nav Kontroll avdekker, utreder og anmelder trygdesvindel og kriminalitet innenfor trygdefeltet, i tillegg til enkelte andre spørsmål knyttet til folketrygden. Nav Kontroll fører imidlertid *ikke* kontroll med kommunale ytelser. Det ansvaret ligger til kommunale kontrollorgan. Nav Kontroll har opparbeidet seg spesialisert kompetanse og verktøy til å utøve kontrolltiltak over år og

håndterer oppfølging av trygdesvindel for store summer hvert år. Det er grunn til å peke på at en slik kompetanse og erfaring i liten grad kan forventes å finnes i kommunene, fordi de kommunale ytelsene ofte representerer en liten del av det kommunale totalbudsjettet og dermed ikke er prioritert å bygge tilsynskompetanse på, slik Nav Kontroll har på statlige ytelser. Partnerskapet og de to styringslinjene forhindrer etter forslagsstillernes syn en nødvendig og helhetlig tilnærming til kontroll, slik en bør forvente.

Trygdesvindel må forfølges

Nav Kontroll anmeldte i 2019 881 personer for trygdesvindel av statlige ytelser. Gjennomsnittlig anmeldt beløp var 159 190 kroner. 27 av sakene omhandlet svindel for beløp over 500 000 kroner. Årsakene bak svindel-forsøkene var knyttet til blant annet svart arbeid i kombinasjon med mottak av ytelse fra Nav, underrapportering av timer i arbeid, falske opplysninger om å være enslig forsørger eller på annen måte at feilaktige opplysninger ble oppgitt til Nav. Folketrygdens ytelser under Arbeids- og sosialdepartementet utgjør om lag 470 mrd. kroner i 2021. Kommunale ytelser som sosialhjelp og kvalifiseringsstønad er i sum langt mindre, men likevel langt fra ubetydelig med om lag 8,5 mrd. kroner i 2019.

Selv om andelen mottakere Nav Kontroll avslørte trygdesvindel blant, er relativt liten sett opp mot det totale antallet mottakere, er det betydelige summer som svindles fra fellesskapet hvert år. Det er etter forslagsstillernes syn viktig å sikre at en har tilsvarende profesjonell og enhetlig kontroll med kommunale ytelser som med statlige ytelser. Dersom en ikke avdekker en tilstrekkelig andel av de som forsøker å svindle fellesskapet, vil en i ytterste konsekvens svekke tilliten til og oppslutningen om skattefinansierte velferdsordninger.

Ett Nav

Forslagsstillerne mener Nav-reformens formål fortsatt er riktig, men at organiseringen og ansvarsdelingen mellom stat og kommune har vist seg å ikke være optimal. Det er viktig at brukerne kan føle seg trygge på at de får rett ytelse til rett tid, uavhengig av bostedskommune, og at myndighetene sikrer at fellesskapets midler forvaltes på en god måte og i tråd med formålet i Nav-reformen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å avvikle partnerskapet i Nav og legge samtlige ytelser og tjenester i Nav under én statlig styringslinje.

9. februar 2021

Erlend Wiborg

Gisle Meininger Saudland

Helge André Njåstad

